

פרוטוקול מס' 56

מישיבת ועדת הפנים
שהתקיימה ביום ד', ט"ו באב תשי"ב - 6.8.52
(בשעה 10.30)

- א. ספיד - יו"ר
- ד. הכהן
- א. כהן
- ח. לנדאו
- ג. פלש
- א. פרי
- מ. ארם
- י. קליבנוב
- י. ישעיה
- ש. פרלשטיין
- י. בן-צבי
- ע. אסף

בנוכחים:

- מר לנדמן - מחלקת המיעוטים במשרד הפנים.
- מר הידשברג - הממונה על עניני המוסלמים והדרוזים במשרד הדתות.
- מר קולבי - מנהל בפועל במחלקת לעדות הנוצריות, שבמשרד הדתות.
- מר פלמון - היועץ לעניני הערבים.

מזמנים:

(א) חקק לתיקון פקודת הדשיות המקומיות (מס עסקים) תשי"ב - 1952.

סדר-היום:

(ב) המשך הדיון בבעיית המיעוטים.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. ספיד:

כפי המוטכם עלינו להחליט היום בקשר לחוק לתיקון פקודת הדשיות המקומיות (מס עסקים).
התקבלו לאחריה ההצעות הבאות: (א) הצעת חבר הכנסת פרי - 5000.
(ב) הצעת חבר הכנסת ד. הכהן - 1000; (ג) הצעת חבר הכנסת פרלשטיין - 100.

אני מוריד הצעה ל-100 ומעמידה על 250.

ש. פרלשטיין:

היו"ר י. ספיד:
אני חוזר: (ג) הצעת חבר הכנסת פרלשטיין - 250.
(ד) הצעת הממשלה - 500. בדצוני להודיע, אגב, כי שר האוצר מתנגד לכל שינוי ויגיש הסתייגות בכל מקרה שתקבל הצעה אחרת.

ה צ ב ע ה

- 1 בעד הצעת חבר הכנסת ארם -
- 3 חבר הכנסת פרלשטיין -
- 2 חבר הכנסת ד. הכהן -
- 4 הצעת הממשלה -

ועדת הפנים
6.8.52

הצעת הממשלה (500) - התקבלה.

חבר הכנסת פרשליץ	מזיע:	250	<u>הסתליגו ירות:</u>
חבר הכנסת פרי	מזיע:	5000	
חבר הכנסת ד. הכהן	מזיע:	1000	
חבר הכנסת לנדאו	מזיע:	.250	

המשך הדיון בבעיית המיעוטים

היו"ר י. ספיר:
סיימנו את הישיבה האחרונה במספר שאלות שהוצגו לטר לנדמן. אני מציע לשמוע מיד את התשובות ואחר-כך לעבור לסקירה שתנתן על-ידי בא-כח משרד הדתות.

מר לנדמן:
חבר הכנסת ארם, שאל אתמול שאלה ביחס להתקנת חסמל בכפרים הערביים. אני יודע, כי בעת שעמד משרד הפנים להכניס סדרות חיוניים לכפרים הערביים - היה זה לפני שנתיים - נמצאו בשנת בצורת ומשום כך הכנסנו לכפר הערבי מים שחיונה אז גורם חיוני יותר מאשר החסמל. בדרך כלל אין משרד הפנים עוסק בהתקנת סדרות חיוניות במקום התושבים. אזו גורמים שתוקמנה מועצות מקומיות והן תתכננה את המפעלים הרצויים. אם המועצות המקומיות מוכנות מבחינה תקציבית להתקין שיפורים שונים ודאי שנהיה מוכנים לעזור להן בדרכים שונות.

אשר לשאלה השניה, בדבר שינוי פני הרחוב הערבי. אם לדבר על הרחוב מבחינה חברתית, הרי חסברתי כבר מה אנו עושים לעשות בכפר הערבי. עצם העובדה שהערבים יושבים בתוך מועצה, לומדים לדבר, לנהל פרוטוקול, לאשר תקציב, לנהוג בהתאם לתקציב, לנהל חשבונות - הרי דבר זה כשלעצמו מחולל מהפכה בתוך הרחוב הערבי. אם אחזור לסוגי הפשוט של המלה, כלומר, לבניית כבישים, התקנת ביוב וכל יתר השרותים הסניטריים, הרי גם פעולה זו תלויה במועצות המקומיות. גם הממשלה עושה זאת במידת האפשרות. אולם ברור שקשה לבוא ולייעץ לתושבים הערביים לא לשפוך מים ברחובות בשעת שאין להם ביוב וכל אפשרות אחרת.

מר פלמון: הרי אפשר לפתוח בורות שופכין.

מר לנדמן: כמובן שאפשר לפתוח בורות שופכין, אולם גם זאת יש לארגן במקום.

כל המדובר הוא בעיקר לגבי הכפרים ולא לגבי הישובים העירוניים.

אשר לשאלה, שחפואה תשלל מהכפרים הערביים על-ידי העבדת קיום הממשלות על חשבונם; העובדות אינן כאלה, אלא מהיפך מזה. באבוגוש, בדלית אל כרמל, ובואספיה - למשל - פתוחה חרפאה יום יום. במקום יושבת אחות וגם רופא יבוא בקרוב. בכפרים טייבה וטירה עומדים להפעיל שלשה רופאים בבת אחת לקראת השנה הבאה. אני חושב, כי אין לקרוא לזה חפיקה. אשר לערך בית הטרקחת - הוא יהיה בדומה לשרות אשר נותנת קופת-חולים. החולה ייבדק על-ידי הרופא ובו במקום יקבל רפואה. אין ספק שסידור זה יביא להתפתחות רבה בכפרים הערביים, וביחוד לאותו הכפר שחיה נאלץ עד כה לנדוד עם חמורו על-טנת לזכות בריפוי.

חבר הכנסת ארם שאל ביחס לרכוש האפוסטרופוס על נכסי נפקדים. - אין המחלקה למיעוטים מספלת למעשה בשאלות רכוש. למטרה זו הוקמה הוועדה ליד האפוסטרופוס לנכסי נפקדים. הוועדה מונה תשעה חברים והיא דנה בכל בעיות הרכוש. אני מטרתי אתמול הסבר קצר בשטח זה, שתקציבים למיעוטים אינם מספילים למעשה בבעיות רכוש, אלא עוסקים בעיקר בהסברה לתושבים.

ז.י.

בקשר לשאלה של הרחבת רשת המועצות המקומיות ורשימת
הישובים הערביים (שאלה אשר הוצגה גם על-ידי חבר הכנסת בן-צבי). את הרשימה
הגשת ליכם. היא כוללת מספר סידורי של כל הנקודות הערביות. כמו-כן תוכלו
לצמוד על הנקודות הערביות שאינן נחשבות לכפרים טמס, על המקומות שבהם
מתגוררים הערבים במערב עם היהודים, על המקומות שבהם קיימת מועצה מקומית
ותקציב המועצה לשנת 1952/53 (תקציב שלא אושר עדיין על-ידי השר).
מספר התושבים הערביים בקבע בחודש מאי 1952, בהתאם למזונות שהם מקבלים,
160,611, אינו כולל את שכטי הבדולים בגב. אם נוסיף לזה את שכטי
הגב בסך 15,491, הרי יהיה סך הכל 176,102.

הצגת י. ספיר:
בהתאם לרשימה זו סימתי ומצאתי ש-37,232 במצאים
מתחום רשויות מקומיות נפרדות ו-22,417 במצאים
מתחום רשויות מקומיות מעורבות, בסך-הכל 59,649.

מר לנדמן:
לשאלת חבר הכנסת בן-צבי, בדבר הרחבת רשת המועצות
המקומיות. על הקשיים בשטח זה מסרתי אתמול ואינני
רוצה לחזור על כך. אם נשווה את מספר המועצות המקומיות שהוקמו מעבר
שנתיים בערך למספר הרשויות המקומיות שהוקמו במשך כל שנות שלטונה של
ממשלת המנדט הרי בנזכח שאיננו מפגרים בהרבה. בזמן מטשלת המנדט היו בסך-
הכל 12 מועצות מקומיות, לעומת 9 המועצות המקומיות שהקמנו אנו במשך
שנתיים.

נשאלתי, כמו-כן, על-ידי חבר הכנסת מר בן-צבי ביחס
לבחירות למועצות המקומיות. משרד הפנים הודיע על בחירות בארבעה כפרים:
אבו-גוש, קמה, דלית-אל-כרמל ובואספיה. בשעה שאנו טמנים מועצה מקומית
אייננו מתעוררים בבחירת היושב-ראש. בבחירת חברי המועצה עצמה נעשית באופן
נוטביל מאד על-ידי שר הפנים עצמו, או על-ידי בא-כוחו.

אשר לשאלת היחסים בין העדות בכפרים קשה לי לענות
תשובה קולעת, מאחר שאינני בקי בדברים. אולם, מתוך הנסיון אני יכול
לומר, שבמידה שהדבר נוגע לאינטרסים של כל העדה הם נוהגים סטטוס-קוו.
קשה ובמקרים רבים הם נוהגים בשיטה הדמוקרטית של ממשלת ישראל. איך שלא
איה ברור לכולנו, שקשה לצאת ידי חובת הכלל. אין להתעלם מכך ששנו התנאים
לממשל המקומות שהיו מיושבים בזמנו אך ורק בדרוזים מאוכלסים כיום גם
ביוסלמים וכן להפך. היחס המספרי בין העדות השתנה לחלוטין.

מר כהן:
באיזה כפר, לדוגמא, השתנו יחסי הכוחות?

מר לנדמן:
מאז סיום שלטון המנדט התרבו המוסלמים בנצרת,
בדלית-אל-כרמל ועוד.

נשאלתי ביחס להפצת הלשון העברית בין התושבים.
פעולה זו אינה בגדר תפקידו של משרד הפנים ואיננו עוסקים בזאת, אף-על-פי
שבעקיפין אנו מעוניינים בכך, ומעודדים כל פעולה כזאת.

ביחס לשליכון ואדמה לפליטים בישובים הערביים, זה
אינו בכלל במסגרת פעולת משרד הפנים.

אשר לבחירות בישובים הערביים - זוהי שאלה שכבר
עציתי עליה.

חבר הכנסת פרי ביקש אתמול תשובה מפורטת ביחס
לבחירות. נמצא אתי הצו בקשר למינוי מועצת העידית בנצרת. דן בזה סעיף
61, סעיף קטן 14(2)(ד) לפקודת העיריות 1934. סעיף זה אוסר, כילגבי פעולות
הנעשות על-ידי העיריה הממונה, שאינן לשביעות רצון התושבים, ואינן
מתנהלות כסדרן, ושאי הנציב העליון לדחות את מועד הבחירות לזמן בלתי
הוגבל.

מר פרי:
בינתים התקבל תיקון לפקודת העיריות 1934 על-ידי
הכנסת, לפיו חייב משרד הפנים לערוך בחירות כתום שנה
סיום מינוי המועצה.

ועדת הפנים
6.8.52

אני מביח שאתה מתכוון לצד המועצות המקומיות ולא
לפקודת העיריות 1934, על-כל-פנים, אני מוכן לבדוק

מר לנדמן:

זאת.

אשר לשאלתו השניה של חבר הכנסת פרי, ביחס לעתונות
הערבית, הרי קיימים בסך-הכל 11 עתונים ועלונים. עתון יומי אחד: "אל-יום",
שלושה שבועונים: "חיקת-אל-אמר", "אלאית-חאד" ו"אלוטן" (המולדת - המופיע על-ידי
מפא"י); דו-שבועון אחד: "אל-סרצאד" (היוצא מטעם מפ"ם); שני ירחונים:
"אל-ואסיט" (אשר מוציא דהוד חורג - מעכו); "אחבאר-אל-קביסה" (מוציא הכומר
רפיק פרח - מחיפה); "א-ראביטה", "דרכבו" (מפא"י), "אלבוטרה" ו"אלאחא"
(המוצא על-ידי מועדון האחווה הנוצרית - בחיפה).

יתכן מאד שהרשימה בג"ל אינה מושלמת, יתכן ולא כל
העתונים רשומים במשרד הפנים ומשום כך איננו יודעים עליהם.

בכמה עולה כל הנייד הזה בדביזים?

ח. לנדמן:

חבר הכנסת חביבי שאל אתמול מה הקשר בין הרשויות
המקומיות למוטלים הצבאיים. התשובה היא, שהמוטל
הצבאי פועל בדיוק בדרך שפועלות הרשויות המקומיות, או המסוגה על המחוז.

מר לנדמן:

אשר לשאלתו השניה של חבר הכנסת חביבי ביחס למשכורת
בנצרת - בקשתי לברר זאת, מאחר שלי לא ידועים פרטים בעניין זה. אולם, אני
סבור, כי מבחינה חוקית נהג המושל הצבאי בסדר-גמור. מאחר, שלעיריית נצרת אין
עד עכשיו תקציב מאושר. בדרך כלל, כאשר אין לעירייה תקציב מאושר, ישנה הסמכות
המלאה בידי המושל לאשר או שלא לאשר הוצאת כספים השייכים לה. אני חושב
שהעטרת הדברים בצורה שהועמדה היא קצת סוגזמת. אנו על-כל-פנים מנסים
לקיים עבודה מסודרת ויעילה.

האם אוכל לקבל אינפורמציה על יחסי הקולות שניתנו
בבחירות, כמה נתנו קולותיהם לרשימות יהודיות וכמה
לרשימות ערביות?

ח. לנדמן:

בהתאם לרשימות המופיעות בכנסת - הרי ידועים יחסי
הקולות: הם התחלקו חצי-חצי, נוסף לכך, ערך משרד
הפנים רשימה מדוייקת בעניין זה ואם יש עניין בזה אוכל להמציאה.

מר לנדמן:

אשר לשאלה על פיסודרי מורים בכפרים הערביים - זה
אינו קטור למשרד הפנים ומשום כך לא אוכל לענות עליה.

לשאלת קידוח הבארות במקום שאין כמות המים מספיקה:
משרד הפנים אינו עוסק בזה מאחר שיש לסדר שרותים וחופים יותר. אולם משרד
החקלאות נטל את הדבר לידי ופועל בשטח זה במימה שהדבר אפשרי. בשנות
הבצורת העביר משרד החקלאות את המים לכפרים הערביים על-ידי טנקים. הערבים
הסתפקו בכך מאחר שהם מסתפקים בדרך-כלל במועט.

אשר למסטוט של המוכתרים במדינה אני יכול לומר, כי
עד עתה לא הפעלנו זאת מתוך פרינציפ פשוט: אנו היינו מעוניינים להקים
מועצות מקומיות. בשעה שלא היה באפשרותנו להקים מועצה מקומית כזו, או
במקום שהדבר היה צריך להאריך זמן ממושך המשיכו המוכתרים לכתן. אנו נטאף
להקים בכפרים ראשות של מוכתרים אחדים, אשר ישמשו כעין ועדה המיוצגת על-ידי
העדות השונות בכפר. אנו מעוניינים לשנות את פרצופו של המוכתר מתקופת
הטנדט לחלוטין.

אשר להעברת נכסים דלא-ניידיי, בין ערבי לערביים
כך ניתנה תשובה אתמול. בכפר הערבי כמעט ולא קיימים מקרים כאלה
כאשר מרגיש משהו קיפוח בשטח זה, הרי פתוחה לפניו האינסטנציה
לפתור את הבעיה.

ז"ע

מדוע אין מענישים ענייני תכנון תכנון ככפרים -
שאלה זאת נשאלתי על-ידי חבר הכנסת ג'ור מועדי, - התשובה היא, מסדר
הבריאות מועל בכפרים הערביים, אנו לוחצים כבר זמן רב על קבלת רופא
וטרינרי חלקי בעיריית בצרת ואנו נתקלים בקושיים רבים, על-אחת-כמה
וכמה בכפרים הקטנים. משרד הפנים ממשיך להשפיע וללחוץ במידת-האפשר
על המועצות המקומיות להכניס לתקציבן שדות תכנון על-סמך להיטב את
מצב הבריאות בכפר הערבי.

היג'ר י. ספיר:

מאחר שקיבלנו את תשובות מר לצדמן על השאלות
שנשאלו, אני מציע לסמוע את סקירתו של מר היירשברג
בא-כח משרד הדתות, אנו נסמן לעצמנו את המסגרת של הדיון על-סמך להגיע
למסקנות הסופיות.

מר היירשברג:

אני מסובה על עניני המוסלמים והדרוזים במשרד
הדתות, קיימים במדינה 120,000 - 118,000 מוסלמים,
16,000 דרוזים, וב-35,000 נוצרים מכל העדות. מחלקתנו התחילה לפעול בדיוק
לפני ארבע שנים, לא היו בידינו כל אותם הכלים הדרושים לקיום השרותים
השיפוטיים והדתיים של המוסלמים, מאחר שהמועצה המוסלמית העליונה עזבה
את הארץ. לפני המחלקה עמד התפקיד ליצור מחדש את התנאים המתאימים
על-סמך להמשיך בשרותים הדרושים לעדה המוסלמית. הוקמו בהדרגה ארבעה
בתי-דין דתיים, היינו נאלצים להקים זאת כי בהתאם לחוקים המחייבים
במידנה ישנה שורה שלמה של סקרים אשר בהם רשאי השופט המוסלמי בלבד
לשפוט את בני עדתו ואין לאחר מסכות לזה. ביחוד מתבטא הסיפוט בשטח
האישי, בשאלת ירושות, בשאלת אפטרופסות וכדומה. בתי-דין אלו הוקמו
בהדרגה בנצרת, בעג' בייפו ובטשולש. הקאדים ברובם בתסנו על-ידי משרד
הדתות, פרט לקאדי מנצרת המשמש בתפקידו כבר 30 שנה בערך.

ס. ארנס:

האם מקבל הקאדי את מסכותו מן הממשלה?

מר היירשברג:

כן, ליד הקאדי משרתים מזכירים, וסמכים בתפקיד
רשמי ועדותם היא עדות חוקית. כמו-כן הם ממנים
מורשים לסידור נישואין. בכל השרותים האלה משמשים 38 איש אשר מקבלים
מסכות זעומה - 10 ל"י - נוסף לכך מתמנים עוד 12 פקידים בשרות שלא
ליד הקאדי, אשר תקציבם מגיע ל-28,000 ל"י לשנה. מסכותו של הקאדי
מקבילה למסכות שופט שלום במדינה, בשטח זה קיבלנו עלינו את ההתחייבויות
שהתחייבה בהן ממשלת המנדט, בזמנו, היו השופטים הדתיים (פרט לשופטים
הדתיים היהודים והסופטים הדתיים הנוצריים) עובדי הממשלה שהתמנו על-ידי
המועצה המוסלמית העליונה, המינויים הוגשו לממשלת המנדט וכל זמן שלא
היתה התנגדות לכך במשך 14 יום מצד מזכירות הממשלה - הם התקבלו ומסכותם
שולמה בשלמות מתקציב הממשלה. - זוהי פרשה השיפוט הדתי, יותר מסוככת
ויותר קשה היא שאלת השרותים הדתיים.

כמעט בכל כפר קיים מסגד מוסלמי ובו משרתים אנשי
הדת, האיסם - הממונה על התפילות - האחראי לסדר ולנקיון, האחראי
לסידורי קבורה וכו' וכו'. פקידים אלו קיבלו בתקופת המנדט את מסכותם
באמצעות הכנסות הווקף המוסלמי שרובו על-ידי ועדות מקומיות, או מזוריות.
עם קום המדינה שולמו סכומים פעוטים לאחד הכפרים, דבר אשר עורר את יתר
הכפרים לדרשה דומה, וכך נאלצנו להכנס לאט לאט לעול השרותים, כיום
מועסקים 140 איש ב-70 כפרים בערך, או במקומות ישוב אחרים והתקציב
שנקבע למטרה זו מניסל-25,000 ל"י בערך, ז"א 165 ל"י לאדם במוצע.
- זהו הסעיף השני בתקציב הממשלה לשרותים הדתיים.

הסעיף השלישי בתקציב מתייחס לבנינים
ולמקומות דתיים, ישנם כיום כ-80 מקומות כאלו, 150 מסגדים (בין בשימוש
בין שלא בשימוש) מהם 70-60 בשימוש, ישנם בתי-קברות, מקסים (קברות
קדושים), ובנינים המיועדים לביקורים בעונות סונות, כל הבנינים הללו
עומדים בפיקוחו של משרד הדתות, למטרה זו הוקצבו 7,500 ל"י לשנה, ואנו
מקבלים זאת לאחר שאנזל הכסף מהכנסות הווקף, במצב חסטי טאנו בתוונים
בו כיום קשה לעשות הדבה, החומרים יקרים והעבודה יקרה.

ז"ל

גם מבחינה חוקית קשה לנו למלא תפקידנו בסטח זה מפני שדוב המקומות כלולים בתחום פעולתו של האפוטרופוס לנכסי בפקדים. כדי שנוכל לפעול בסטח זה : שרותים דתיים, שמירה על המקומות השונים ויתר ההתחייבויות המוטלות לגבי הווקף, החליטה הממשלה לפני שנתיים להקים ועדה משותפת של האוצר ומשרד הדתות, הוועדה תחלק את הכנסות הווקף המוטלמי בהתאם למטרות שלהן הוקדשו. נוסף לכך הוקמו גם ועדות מקומיות מיעצות, לידי משרד הדתות, בעניני שיפוט דתי, תפקידים אדמיניסטרטיביים, וכו' וכו'. ביפו, למשל, פועלת ועדה כזו כבר שנתיים וחצי. במשך ארבע השנים האחרונות נאספו על-ידי האפוטרופוס לנכסי הנפקדים 25,000 ל"י מהכנסות הווקף. טכומים אחרים שהגיעו היו בטח 46,000. כל הטכום הזה הוצא במשך החודשים האחרונים, ועוד נשארו בהתחייבויות שונות הדורשות טכומים גדולים.

אני עובר עכשיו לעניני העדה הדרוזית. כאן הטאלה עדינה ומסובכת לגבי השאלה המוסלמית. הדרוזים בדרך-כלל משאירים את עניני דתם בסודיות גמורה, אינם מזכירים את עקרונות הדת, אינם מדברים על מנהגיהם בחילווה וכו'. כך שעלינו להצטמצם בשטח האדמיניסטרטיבי בלבד. הדרוזים עורכים את נישואיהם באופן רשמי ומיניו לכך 25 מורשים. כמו-כן נשפטים המוסלמים בבתי הדין המוסלמיים. אנו היינו מעונינים להפריד את השיפוט הדרוזי מן השיפוט המוסלמי; ליצור בית דין מיוחד על-מנת שיעסוק בשאלות הגירושין, הירושות האפוטרופוסות וכדומה. ניסינו להשפיע בכיוון זה על העדה הדרוזית, אולם אני מוכרח להודות שלא הצלחנו. הדרוזים בינם לבין עצמם מפולגים לשני זרמים. הזרם האחד דוגל בשיטה הישנה של המשפחות הדרוזיות - עליו נמנים הזקנים הדתיים. והזרם השני דוגל בשיטה החדשה של המפלגות - עליו נמנים האנשים הצעירים. עצם השאלה התעוררה על-ידי אחת המשפחות שלה היתה הירושה והחזקה למשרת הקאדי. הם אינם מעונינים בכך שמישהו אחר זולתם יקבל משרה זאת, אנו לא הסכמנו לעצם ומבחינה זו אין גילוינו יחסים תקינים. על-כל-פנים אנו מנסים עוד למצוא פשרה לענין זה. הם אינם מוכנים להכרעה על-פי הרוב, אינם מכירים כלל פרו, וטוענים שאם תקום החלטה על-פי-רוב - יישפך דם במקום. אנו איננו מעונינים בשפיקות-דמים ומשום-למשאר הטוב כמי שהוא והשיפוט נעשה בבית-הדין המוסלמי.

הדרוזים טוענים בין היתר, כי יש להם הקדשות ואינם יודעים כיצד הם מתנהלים. זו נקודה עדינה ביותר שאין לנו הסמכות להכנס אליה מבחינה חוקית.

מלבד העדות האלה קיימות עוד עדות קטנות כמו: אחמדיה (בהר הכרמל), הבהאיים ועוד. בין הבהאיים שני פלגים, פלג אחד הנוטה לעדה המוסלמית והפלג השני, שהוא ניגוד גמור לראשון, ואויב נפש למוסלמים.

זה כל מה שאני יכול למסור בשטח זה. אני מניח, לאחר שנמסרה סקירה מצד משרד הפנים, שתתמנה בוררה.

אני מודה למר הירשברג, רשות הדבור למר קולבי.

היו"ר י. ספיר:

אני משמש כמנהל בפועל במחלקה לעדות הנוצריות במשרד הדתות. מאחר שגם אנו עוסקים בבעיות

מר קולבי:

סטח עבודתנו דומה בטעם לסמכות ועדה זו, הדורשות טיפול והדרכה מצד משרד החוץ.

אניא תחילה כמה מספרים: מתוך 17,000 תושבים בלתי יהודים שייכים לעדות הנוצריות השונות כ-40,000. כידוע, עוד בתקופת המנדט נרשמו תשע עדות נוצריות מוכרות, שלא כולן נמצאות דפקטו בפדינתנו. לעומת זאת קיימות גם עדות נוצריות אשר אינן מסתייכות לשום עדה מוכרת, לדוגמא: הפרוטסטנטים. אפשר לחלק את הנוצרים בארץ לשלוש קבוצות עיקריות:

ז"ע

- (א) עדות הקשורות עם הוואתיקן:
1. העדה היוונית הקטולית הצועדת בראש - 17,000. בראשה עומד הארכי-בישוף, החאכים הידוע.
 2. הלטינים - 5000. מספרם אינו גדול, אולם חשיבותם מרובה בעדות השונות לרובל מוסדותיהם החשובים שמתגלה אליהם ענין רב מצד מדינות שונות.
 3. המרוניטים - 2000.

(ב) עדות מזרחיות:

1. העדה היוונית האורתודוקסית צועדת בראש - 15,000.
2. עדות מונופיזיטיות, כגון: הארמנים, הקופטים, החבשים והסורים - 2000.

(ג) פרוטסטנטים: סיעה ערבית של הכנסייה האנגליקנית - 1000.

בוסף לאלה קיימים מיעוטים אחרים.

כמה נוצרים ישמשאינם ערבים?

ז. בן-צבי:

קשה מאד לקבוע מספרים בשטח זה, כי נכנסו לארץ הרבה מאד נוצרים - כיהודים, ביניהם

מר קולבי:

גם נישואי תערובת.

מאחר שיש קשר בין גורמי חוץ שונים אין אנו דואגים לחייהם הפנימיים של העדות הנוצריות, דבר שיש בו גם מן הצד החיובי וגם מן הצד השלילי. כמו-כן איננו משלמים משכורת מתקציב המדינה דבר שנעשה לגבי העדה המוסלמית. איננו בונים כנסיות, איננו מתקנים מוסדות הטייכים לנוצרים. אלא מה? אנו שמרנו על הפרובלגיות שניתנו להם בתקופת המנדט. במלים פשוטות, עבודתנו היא עבודה מדינית ואנו מקבלים בשטח זה הוראות ממשרד החוץ. בקשר לארץ הקדושה - מדובר הרבה על סטטוס-קוו. אנו בתוך עבודתנו שמרנו בקפדנות על כך. אנו שמרנו ושומרים על היחסים הטובים עם העדות הנוצריות הן בארץ והן במרכזים בחוץ-לארץ. אנו שומרים על ההתחייבויות הבינלאומיות לשלמות המקומות הקדושים והגישה החופשית לאותם המקומות.

ליד מחלקתנו קיים מדור הסברתי, המוציא לאור את הבטאון "ידיעות נוצריות בישראל". הבטאון יוצא כמה פעמים בשנה בשלוש שפות: אנגלית, צרפתית וספרדית. בדרך כלל מסתתפים אנשי הכמורה במאמרים שונים והתפוצה גדולה בארץ ובחוץ-לארץ.

בזמן האחרון הוקמה ליד מחלקתנו מחלקת היועץ לעניני ירושלים. היועץ לעניני ירושלים מטפל באופן מיוחד בשאלות פוליטיות הקשורות למחלקה לעדות הנוצריות והוא מקבל הוראות באופן ישיר ממשרד החוץ.

אני טודה למר קולבי. אני מסער סיסבן שאלות בנושא הגידון.

הי"ר י. ספיר:

האם ישנו חוק הקובע את ארגונם של העדות הדתיות, וכן בתחום איזה חוק פועל משרד

א. פרי:

הדתות בשטח זה?

ברצוני לשאול שאלה בקשר לעדה הדרוזית. שמעתי מאן על שתי המעמדות: הזקנים והצעירים.

ע. אדם:

השאלה היא, אם יש בידי הדור הצעיר תביעות אקטיביות בהנהלת הענינים הדתיים והעדתיים שלהם?

(ב) האם יש איזה שהוא תהליך על-סנת להכניס

את הדור הצעיר בסוד עניני הדת?

ז"ל

פ. בן-צבי:

ברצוני להציג שאלה הנוגעת לעדה המוסלמית בקטר
לדוקף, מה חוטב משרד הדתות לעשות בנוגע להקמת
אורזן אחד מרכזי, או אורזנים אזוריים, אשר לדעות העמוד הסמכות על הכנסות
הדוקף, והכסף הזה יוצא למטרות שנועדו, כגון: עניני דת, צדקה, עזרה סוציאלית,
בריאות, חינוך וכו'. אם ישנה מניעה לייסוד מוסד כזה מה הם המניעים שמפריעים

בקטר לעדה הדרוזית העדה הקטנה בישראל, אשר
למרות זאת גייסה את מתנדביה למלחמת השחרור, ברצוני לשאול מדוע יש לשלול
מטנה את הזכות הביתית למוסלמים בדבר הדוקף, מה נעשה בשטח זה ומה חושבים
לעשות בעתיד?

הי"ד י. ספיר:

מאחד שהמחלקה של הכנסות הדוקף בטסודת מרד
הדתות אינה פועלת כלל, נשאלת השאלה, מהו המסודר הכל
של הכנסות והוצאות הדוקף, בידי מי הוא נמצא ולאיזה מטרות הוא מוצא.

חבר הכנסת פרי טוסיף על כך שאלה ביחס להיקף
הרכוש בהכנסות והוצאות.

אני מבין ששטענו את כל השאלות ונוכל לעבור לדיון.

מר הירשברג:

אשר לשאלת חבר הכנסת פרי, הרי בהתאם לחוק היו
בארץ תשע עדות בוצריות; מוכרות, עוד מתקופת המנדט
העדה המוסלמית גם היתה עדה מוכרת, והשלת בארץ הנציג
העליון לא היה מעוניין להכנס לכל סיכסוך ושום כך זיכה את המוסלמים
באף הפועצה המוסלמית העליונה, בכל אותם ההסדרים של ההקדשות, הוא שטיבה
את הסופתי העליון בה נשעה שבזמן הסדרים מונה סופתי בכל עיר ועיר,
לסופתי של ירושלים הוקנתה סמכות משולשת: סמכות פוליטית שיפוטית, סמכות
פוליטית בתור סופתי וסמכות פיננסית בתור ראש הנהלת הדוקף.

רכוש הדוקף הוא סוד גדול אצל המוסלמים. עד
שנת 1945-1947 התנהל כדלם באופן זה בין ממשלת המנדט והמועצה המוסלמית
העליונה. היה צורך להוכיח את הדברים על סמך הדקים שהיו בקופסה, והתשובה
היתה לגמרי בלתי ברורה. זה היה במידה מסוימת ששחק פוליטי. ברוב שראתה
ממשלת המנדט לפייס את המוסלמים שילמה להם דמי הכירה עבור שטחים מסוימים.

מה ערך הדוקף כיום, ואם אי-אפשר להעריך זאת
בכסף מבקש דוגמאות של אוניקסטים.

מר הירשברג:

בירושלים ישנה שורה של בנינים ברחוב
סטראוס, בנין פלס ועוד. ביטוי, שורת בנינים
אשר היו תפוסים על-ידי הנצא - וטוהדרו. בעכו - רכוש רב בתאם-אל-אוסדאן.
וגם בשוק-אל-אביאד על-יד ג'ואר בחיפה. מעריכים את הרכוש בשוק-אל-אביאד
ב-40,000-50,000 לירות, ברוטו, לשנה.

אם אינני טועה - רכוש העדות הנוצריות בשטח
עירדני הוא הרבה יותר גדול מאשר הדוקף המוסלמי.

מר הירשברג:

אין כל ספק.

אשר לשאלת חבר הכנסת אסף כיהם לדרוזים, הרי
התסיסה ביניהם גדולה בהרבה לזו המוסלמית. אין הם נוקטים בשיטת
המוסלמים שב ואל תעשה אלא שב ועשה - עדיף, אולם, גם לבני זאת
יש תהליך רבטיבי, הם עוזבים לאט לאט את המדינה בעקבות המילוג הסלמתי
ודבר זה מספיק גם על המדינה. אשר לעצם הסכסוכים אינני יודע
מה על לב הנהלת כהם. באיזה כיוון שלא נפעל זה או זרק יעזור
להתמסרות מצד שני הצדדים.

בקטר לשאלת חבר הכנסת בן-צבי על ההקדשות, הרי
הממשלה החליטה שהכנסות הדוקף תהיינה לטובת האוכלוסייה המוסלמית בהתאם
למטרות שעבורן הוא הקדש.

ועדת הפנים
6.8.52

ז"ל

אשר לניהול הווקפיות, אני מוכרח להודות שיש עלינו לחץ גדול מצד הציבור המוסלמי והם יכולים לנגח אותנו בקלות, כי אין חוק בענין זה. המטלה משלמת כיום 25 גרוש לנפש לשנה, סובן שזה סכום פעוט ואנו שומעים מדי פעם טענות של קיפוח. במצב כזה איבנו יכולים להכריח אותם לתרום חלק כי אין חוק אשר יאפשר יצירת עדה דתית ואף איבנו מעוניינים ביצירת קהילה או קהילות כאלו.

אשר להקדשות של הדרוזים - הם טוענים שזה כולל גם אדמות וגם מתנות כספיים וכדומה, מה שאינו כלול בווקף המוסלמי. כנבי-שוואב, למשל, יש לדרוזים הכנסה רבה מסתנות ואין לנו כל חשבון על כך.

ביחס למחזור הכספים של הווקף היה החשבון הסופי של מטלת המנדט בגבול 150,000-160,000 ל"י. סכום זה נקבע גם על-סמך חשבון פוליטי וכלל את כל שטח ארץ-ישראל.

י. בן-צבי: האם יש בדעת משרד הדתות להעביר את הטיפול לאיסטנציה אחת?

מר הירשברג: על כך צריכה להחליט הממשלה ולא משרד הדתות.

מר פלמון: הבעיות האלה שאנו עוסקים בהן הן בעיות מאד מאד מורכבות ומסובכות וחורגות לא רק מן הטיפול הדתי, אלא מתחת לכל בעיה ישנן כמה נקודות שתוך כדי טיפול בבעיות למעשה אנו קובעים דברים שלא התכוונו לקבוע אותם. אנו עדים כיום למצב שהעדות הנוצריות כמעט ולא נודעו - זה הודות להסכמים שהתקבלו עוד בתקופת המנדט. לא לן לגבי העדה המוסלמית. אין ברצוני להכנס לוויכוח בענייני הדת המוסלמית, אולם דומני כי כאן כדרך הדבר בשלטון. הנה, קרה מה שקרה בישראל והם הפכו מרגב - למיעוט. בשאלת איפוא, השאלה: כיצד לארגן את חיליהם. אשר לחוק העדות - אין כל ספק שהכנסת תצטרך להחליט. אולם אל בשכח שאנו מדינה דמוקרטית ומה שניתן לעדה הנוצרית ניתן גם לעדה היהודית ואיבנו יודע אם אנשים בלתי-דתיים יסכימו לסטטוס כזה, ואם יתקבל כאן חוק הדתי בגדום להפליה במידה מסויימת, אם, למשל, הובעה כאן הדאגה לגבי הווקף המוסלמי, הרי על-ידי כך לחוק דבר בלתי-רצוי ליהודים. משום כך אני מציע לחברי ועדת הפנים, בטרם שהם מציעים הצעה שהיא לממשלה, להרחיק דאות בעניינים אלו.

ברצוני לעבוד לשאלת הווקף, הווקף המוסלמי הוא ענין מאד בלתי-ברור. ישנם סוגי ווקף שונים: יש סוג ווקף שהוקדש במטרה לשמור על נכסי המשפחה ולאן דווקא לעזור לשרותים הדתיים. יש סוג ווקף שהוקדש למטרה דתית. אם מקדישים מקומות חילוניים (שטח כזה ישנו ליד עכו, למשל) הרי אין למוסד דתי כל קשר לחקלאות ולפיתוח הארץ והדבר צריך להיות נתון לטיפולו של משרד החקלאות או משרד האוצר.

היו"ר י. ספיר: באם ווקף כזה רסום בספרי האחוזה בתור ווקף מסויים הכולל גם קרקעות חקלאיות, הרי צריך להיות אקט מסויים שיקבע את הבעלות על הקרקעות.

מר פלמון: כל ענין רישום הקרקעות בארץ אינו כל-כך מסודר. הייתי אומר, שאחוז הקרקעות הרושמות הוא קטן מאד. אשר לווקף - איבני יודע אם אנו צריכים להוציא כספים על-מנת להוכיח שרכוש מסויים הוא ווקף. בזמן שלטון המנדט הבריטי היה ענין לגבש כפולשת'נה עם, כי היא לא היתה יחידה טרובשת; משום כך הוקמה גם המועצה המוסלמית העליונה, - לנו אין כל ענין בזה.

מה הדרך, שלדעת, אנו צריכים ללכת בה? (א) למסור, לאותן המועצות שמשרד הדתות הקים, את הווקף לפיקוח. - זה ביחס למקומות עירוניים ומקומות קדושים. (ב) מה ששייך לנכסים חילוניים - עלינו לנהוג בדרך שנתגה ממטלת המנדט והיא: לא לנהל ספרים. מה שלא יתנו להחזקת עדות ולצרכיהם - תיתן הממשלה.

ז.י.

היו"ר י. ספיר:

אתה, למעשה, גורם לוקליזציה של כל הרכוש של הזוקף והפניית הכנסותיו לשרותים לוקליים מבלי ליצור, או לקיים, או לעודד ריכוז ארצי של כל העניינים האלה.

מר פלמון:

הצעתך את מה שהצעת ואני מציע לשתף בזאת גם את משרד המספטים.

היו"ר י. ספיר:

ברצוני לדבר על הנושאים שהדיון שלנו הקיף במסיעת אינפורמציה ואשר, לדעתי, צריך להקיף אנו נבענו בשאלות הבאות:

בהמסך הדיון

- המטוס האזרחי של המיעוטים - הבעלות על הרכוש.
- עבודה סוציאלית, חופש תנועה.
- המסגרת למדינה והמסים לרשויות המקומיות.
- השרותים של המדינה הניתנים לאוכלוסיית המיעוטים. הרשויות המקומיות הקיימות, הנהלתן, מצבן וכו'.
- הקמת רשויות מקומיות חדשות.
- היקף השלטון הצבאי מכהינה אזרחית.
- פיתוח הישוב הערבי בשטח הכלכלי.
- עידוד היזמה העצמית הלוקלית לפיתוח כלכלי ומוניציפלי.
- השרותים הדתיים והמסגרת הדתית והעדתי.
- הכיוון הכללי לאינטגרציה כלכלית ותרבותית של המיעוטים במדינה.

ישנן עוד שתי בעיות שלא עמדנו עליהן במירוט ואני מעורר את השאלה אם יש צורך לדון בהן במסגרת דיון זה. השאלה הראשונה היא בעית החינוך, אשר נתונה במסגרת תפקידה של ועדת החינוך והתרבות. אני מציע, לא להכנס לדיון בענין זה, אלא להסתפק בהערה, כי בעת טיפול הוועדה בשאלת המיעוטים לא טיפלנו בעניני חינוך, ואנו פונים אל ועדת החינוך והתרבות בבקשה להתעכב על בעיה זו, במידה שלא טיפלו בה עד כה. השאלה השנייה היא שאלת החקלאות. אנו שמענו פרטים שונים בענין זה, ואני מספק אם יש צורך להכנס לסבך הבעיות עכשיו. אני מציע לקשור בעיה זו לדיון מיוחד. ישנו ענין אחד: העבודה בתוצרת החקלאית, בו ניגע באספקט זה. עוד אספקט, הוא פיתוח הכפר הערבי. - האם אתם רואים מסגרת זו כמספקת? ברור לכולנו שאנו לא נוכל להפוך בעיה זו למחקר אוניברסיטאי אוניקולופדאי. כוונתנו הייתה להגיש בנקודות העיקריות למסקנות מסוימות ולשם כך אין צורך בהתפשטות בויכוח ארוך. אני מציע, שלקראת הישיבה הבאה יסכם כל אחד מחברי הוועדה את הנקודות והמסקנות שברצונו לבטא. אני מצדי אנסח לנסח פחות-או-יותר את הדברים אשר צריכים לשמש כבסיס לדיון. על-מנת להגיע לסיכום.

אנו רוצה להוצות לכולכם על ההרצאות המקיפות

והמענינות שקבלנו.

הישיבה סגורה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.